

บททั่วไป

1. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว ในช่วงก่อนที่ฝรั่งเศสจะขยายอาณานิคมเข้าไป ในอินโดจีน

กล่าวได้ว่า ในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านของไทยนั้น ไม่มีประเทศใดที่จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทยเท่ากับลาว ทั้งนี้ไทยกับลาวมีความใกล้ชิดกันมาตั้งแต่โบราณกาล ที่ยาวนานนับพันปี ประชาชนของทั้งสองประเทศสืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าไทเดียวกัน¹ มีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจากการที่คนไทยและคนลาวเป็นคนเผ่าเดียวกัน รวมทั้งได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานในคาบสมุทรอินโดจีนทำให้ความผูกพันของคนไทยและคนลาวมีมากกว่าบรรดาประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ จนมีคำกล่าวกันว่าไทยและลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องกัน นอกจากนี้คนไทย และคนลาวตามแนวชายแดนบางส่วนก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเป็นเครือญาติกันด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวนับแต่อดีต นับจากที่ไทยและลาวต่างก็เป็น

---

¹ สุรชัย ศิริไกร, "รายงานการวิจัย สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดน ไทย - ลาว 1975 - 1981," เอกสารวิจัย สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527, คำนำ.

ประเทศปกครองตนเองนั้นเริ่มมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช
ของลาวได้ส่งคณะทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา ในรัชกาล
สมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิ และได้ส่งกองทัพมาช่วยกรุงศรีอยุธยาที่ถูกพม่ากองทัพมาตี²
ซึ่งนับได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวนั้นได้เริ่มต้นขึ้นด้วยความ เป็นมิตรที่ต่อกัน

ในช่วงต้นสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นลาวซึ่งปกครองโดยกษัตริย์ล้านช้างได้แต่งตั้งทูต
มาขออยู่รวมพร้อมน้องในการปกครองของกรุงศรีอยุธยา³ แต่ต่อมาอาณาจักรล้านช้าง
ได้เกิดการช่วงชิงราชบัลลังก์ขึ้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ได้ส่งกองทัพ
ไปไกล่เกลี่ยแบ่งเขตแดนกัน อาณาจักรล้านช้างจึงแตกออกเป็นอาณาจักรหลวงพระบาง
และอาณาจักรเวียงจันทน์ ต่อมาก็เกิดกบฏแย่งชิงกันอีก และได้มีการนำกำลังทัพญวน
เข้ามาช่วยเพื่อปราบกบฏ ซึ่งนับเป็นบทบาทของญวนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับลาว จากนั้น
จึงได้เกิดอาณาจักรจำปาสักทางใต้ประกาศตัวเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับหลวงพระบางและ
เวียงจันทน์ ลาวจึงมีสภาพเป็น 3 ก๊ก ตั้งแต่นั้นมา⁴

ต่อมาภายหลังจากที่ไทย ต้องเลือกกรุงศรีอยุธยาก่อนพม่า เป็นครั้งที่ 2
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงยกทัพบุกเอกราชได้ ทางหลวงพระบางได้ส่งบรรณาการมา
กรุงธนบุรีแต่ทางเวียงจันทน์กลับยกทัพเข้าตีเมืองของไทย ทำให้ไทยต้องยกทัพไปปราบ

---

² จรัส กุลละวณิชย์, "กลุ่มประเทศอินโดจีนกับความมั่นคงแห่งชาติของ
ประเทศไทย," รัฐาภิวัตน์, (เมษายน - มิถุนายน 2532) : 70.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71-72.

จนกระทั่งในตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์เป็นกบฏทางกรุงเทพฯ จึงได้
 ออกทัพไปปราบ ซึ่งกบฏเจ้าอนุวงศ์ได้ส่งผลกระทบในการมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย
 ที่ไทยมีต่อลาวในเวลาต่อมา โดยมีการกวาดต้อนผู้คนจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาทาง
 ฝั่งขวาแม่น้ำโขงเป็นจำนวนมาก^๕ ส่วนทางหลวงพระบางก็ยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทย
 จนกระทั่งฝรั่งเศสได้เริ่มขยายอาณานิคมเข้าไปในอินโดจีน

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับลาวนับแต่อดีตจนกระทั่ง
 ถึงช่วงนี้ฝรั่งเศสขยายอาณานิคมเข้าไปในอินโดจีน เป็นไปในลักษณะที่ส่วนใหญ่แล้ว ลาว
 จะปกครองตัวเองแต่ก็ขึ้นอยู่กับไทย ซึ่งมีบางครั้งที่ลาวเกิดแข็งข้อทำให้ไทยต้องส่งกำลัง
 ออกทัพไปตีลาวสำหรับความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจระหว่างไทยกับลาวในอดีตนั้นไม่ปรากฏ
 แเด่นชัดนักว่าได้มีการทำการค้าติดต่อกันหรือไม่ แต่จากประวัติศาสตร์ความเป็นมา
 ของประเทศทั้งสอง เนื่องจากในอดีตนั้นความเจริญทางด้านต่าง ๆ ยังไม่ค่อยมีมากนัก
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคม ซึ่งการเดินทางจากเมืองหนึ่งไปยังอีกเมืองหนึ่งอาจ
 ต้องใช้เวลามากประกอบกับสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยกับคนลาว ในช่วงเวลาดังกล่าว
 ที่อิศราธิบดีเกษตรกรรมเป็นหลักมีการปลูกและเก็บผลผลิตของตนเอาไว้บริโภคเอง มิได้
 ต้องการที่จะบริโภคผลผลิตด้านอื่นมากนัก ดังนั้นการทำการค้าติดต่อกันระหว่างไทยกับลาว
 ในอดีตจึงไม่ค่อยปรากฏมากนักนอกจากการติดต่อไปมาหาสู่และแลกเปลี่ยนสินค้าเล็กๆน้อยๆ
 ในบริเวณหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กันเท่านั้นซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าไทยกับลาวในอดีตนั้น

---

^๕ ฉลอง สุนทรวาณิชย์, "สัมพันธ์ภาพไทย-ลาว เชิงประวัติศาสตร์ก่อน
 คริสต์ศตวรรษที่ 20," วารสารแผนก, 29 (กรกฎาคม - กันยายน 2529) : 32.

ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจมากนัก และต่างก็ไม่มีอิทธิพลต่อกันในเรื่องดังกล่าว ส่วนความสัมพันธ์ทางด้านสังคมระหว่างไทยกับลาวในอดีตนั้น จากที่ได้กล่าวมาแล้ว ในตอนต้นว่าคนไทยและคนลาวต่างก็สืบเชื้อชาติมาจากชนเผ่าไทเดียวกันและมีความใกล้ชิดกันมานับแต่โบราณกาลเป็นเวลานานแล้ว ดังนั้นการจัดระบบทางสังคมของไทย และลาว จึงมีลักษณะคล้ายกัน ถึงแม้ว่าขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างจะผิดแผกแตกต่างกันแต่ก็ไม่มากนัก การสืบทอดประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงภาษาพูด ซึ่งต่างก็มีพื้นฐานมาจากแหล่งเดียวกัน ทำให้คนไทยกับคนลาว สามารถสื่อความหมายกันเป็นที่เข้าใจโดยไม่ยากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถที่จะสนทนากับคนลาวได้โดยสะดวก สำหรับทางด้านศาสนานั้น ทั้งคนไทยและคนลาวต่างก็นับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเช่นเดียวกัน ผู้ชายไทยและลาวต่างก็ยังสืบทอดประเพณีการบวชเป็นพระภิกษุ ทั้งไทยและลาวจะมีวัดมากมาย โดยที่วัดเหล่านี้จะเป็นศูนย์กลางในด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของทั้งไทยและลาว

จากที่ได้กล่าวมาในตอนต้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว นับแต่อดีตจนถึงช่วงที่ฝรั่งเศสได้ขยายอาณานิคมเข้าไปในอินโดจีน จะเห็นได้ว่าไทยกับลาวมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต่อกันมีความผูกพันกันอย่างมากทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม ส่วนทางด้านการเมือง การปกครองนั้น ก็มีความผูกพันกันในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างปกครองตนเอง อาณาจักรของลาวมีความจงรักภักดีต่อไทยมาโดยตลอด ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการยากที่จะแบ่งอาณาเขตของไทยกับลาวได้อย่างแน่ชัด ประการสำคัญคือไม่ปรากฏหลักฐานใด ๆ ว่าไทยและลาวได้กำหนดเส้นเขตแดนหรือพรมแดนระหว่างกันเอาไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ในอดีตนั้น ไทยกับลาวมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้ไม่สามารถกำหนดหรือแบ่งแยกกันในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างเด่นชัด ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นอาจเป็นไปได้ ผู้ปกครองของทั้งสองประเทศมิได้มองเห็นความสำคัญในการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกัน

ทำให้นับแต่อดีตจนกระทั่งฝรั่งเศสได้ขยายอาณานิคมเข้าไปในอินโดจีนนั้น ไทยกับลาวมิได้มีการกำหนดเส้นเขตแดนกันอย่างแน่ชัด

2. การขยายอาณานิคมเข้าไปในอินโดจีนของฝรั่งเศส

การที่ฝรั่งเศสขยายอาณานิคมเข้าไปในอินโดจีนนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการแข่งขันกันในการแสวงหาอาณานิคมระหว่างอังกฤษ กับฝรั่งเศส ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่ประเทศมหาอำนาจทางยุโรปมีความต้องการจะแสวงหาอาณานิคม โดยอังกฤษได้เข้าไปมีอิทธิพลในซีกตะวันตกของแหลมอินโดจีนในขณะที่ฝรั่งเศสได้เข้าไปมีอิทธิพลทางซีกตะวันออกของแหลมอินโดจีน

การเดินทางเข้าไปติดต่อกับอินโดจีนนั้น เริ่มแรกฝรั่งเศสได้เข้าไปสอนศาสนา และเผยแพร่คริสต์ศาสนากับญวนก่อนต่อมาจึงให้ความสนใจที่จะทำการค้ากับญวนจนกระทั่งเกิดการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 ฝรั่งเศสจึงขาดการติดต่อกับญวนไประยะหนึ่ง ฝรั่งเศสก็กลับมาให้ความสนใจต่อญวนอีกครั้งหนึ่งในสมัยพระเจ้านโปเลียนมหาราชเนื่องจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าวพระเจ้าจักรพรรดิของญวนไม่โปรดชาวยุโรปฝรั่งเศสจึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองบาทหลวงของตน แต่ทางญวนก็ยังดำเนินนโยบายในลักษณะที่รุนแรงต่อฝรั่งเศส จนถึงกับเกิดการสู้รบกันขึ้น ต่อมาในสมัยพระเจ้านโปเลียนที่ 3 ได้ขอเสรีภาพในการค้าขายกับญวนและขอประกันความคุ้มครองพวกคริสตังแต่ญวนไม่รับข้อเสนอของฝรั่งเศส ทำให้ฝรั่งเศสถือโอกาส ส่งกองทัพเข้าตีญวนโดยอ้างว่าเพื่อคุ้มครองชีวิตของบาทหลวง และนำความเจริญเข้าสู่ญวน ในที่สุดญวนได้ยอมแพ้ และมีการลงนามในสนธิสัญญาเมื่อปี ค.ศ. 1862 ซึ่งทำให้ฝรั่งเศสได้เข้าครอบครองโคชินไชน่า

นอกจากนโยบายที่ฝรั่งเศสจะเข้าครอบครองญวนแล้ว ฝรั่งเศสก็ได้พยายามหาทางขยายอำนาจเข้าไปในเขมรซึ่งเป็นประเทศราชของไทยด้วยในขณะที่เขมรต้องการ

ที่จะต้องการขึ้นอยู่กับไทยแต่ในที่สุดฝรั่งเศสได้ดำเนินนโยบายบีบบังคับเขมร ทำให้เขมร ต้องทำสัญญาขยกประเทศให้อยู่ภายใต้อารักขาฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1863 และต่อมาฝรั่งเศส ได้บีบบังคับให้ไทยทำสัญญารับรองอารักขาของฝรั่งเศสในดินแดนเขมร โดยสัญญาดังกล่าว ลงวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 1867^๖ ซึ่งนับว่าไทยได้เสียดินแดนให้กับฝรั่งเศสเป็น ครั้งแรกคิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 124,000 ตารางกิโลเมตร^๗

ต่อมาในปี ค.ศ. 1888 ไทยต้องเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสอีกครั้งเป็น ครั้งที่สองซึ่งดินแดนที่เสียไปได้แก่ ดินแดนสิบสองจุไทย คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 87,000 ตารางกิโลเมตร โดยก่อนหน้านี้พวกจีนฮ่อได้คุมกำลังกันเข้าปล้นเขตไทยทางสิบสองจุไทย ไทยจึงได้ส่งกองทัพไปปราบพวกฮ่อจนสงบไปครั้งหนึ่ง แต่ต่อมาเมื่อปี ค.ศ. 1887 พวกฮ่อ ได้เข้ามาทำการปล้นสดมภ์อีกกองทัพไทยจึงต้องขึ้นไปปราบพวกฮ่ออีกและสามารถปราบฮ่อ ได้อย่างราบคาบ แต่ฝรั่งเศสได้เข้ามายึดแคว้นสิบสองจุไทยไว้ โดยอ้างว่าเพื่อคอยปราบ พวกฮ่อ^๘ พร้อมกันนั้น ฝรั่งเศสได้แจ้งให้ไทยทราบว่า แคว้นสิบสองจุไทยเป็นเมืองขึ้น

---

^๖J.R.V. Prescott, Map of Mainland Asia by Treaty (Melbourne : University Press, 1975), pp. 428 - 430.

^๗ดิเรก ชัยนาม, การทูต (พระนคร : โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร, 2502) หน้า 350 - 352.

^๘เรื่องเดียวกัน, หน้า 355.

ของญวนซึ่งขณะนั้นฝรั่งเศสได้ญวนเป็นเมืองขึ้น และให้กองทัพไทยดอทัพออกไป^๑ ซึ่งไทยซึ่งไทยจะเจรจาอย่างไรฝรั่งเศสก็ไม่ยอมถอนทัพออกไป แคว้นสิบสองจุไทยจึงต้องกลายเป็นของฝรั่งเศสไปตั้งแต่ ค.ศ. 1888 โดยการเสียดินแดนครั้งนี้ได้มีการทำสนธิสัญญาแต่อย่างใด^{๑๐}

ภายหลังจากที่ไทย ได้เสียดินแดนให้ฝรั่งเศสสองครั้งแล้ว ฝรั่งเศสก็เริ่มให้ความสนใจ และต้องการที่จะเข้าครอบครองลาว ซึ่งขณะนั้นขึ้นอยู่กับไทย โดยฝรั่งเศสได้พยายามดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ จนไทยต้องยอมทำสัญญา ยกดินแดนลาวให้แก่ฝรั่งเศสหลายครั้ง จนกระทั่งในที่สุดฝรั่งเศสจึงได้ครอบครองลาวทั้งหมด ซึ่งสนธิสัญญาที่ไทยทำกับฝรั่งเศส เกี่ยวกับการยกดินแดนลาวให้กับฝรั่งเศสพร้อมทั้งกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว มีดังนี้

1. หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893

ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสได้ครอบครองดินแดนสิบสองจุไทยแล้ว ฝรั่งเศสก็เริ่มขยายอิทธิพลเข้ามาบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงทันที ทั้งนี้เนื่องจากฝรั่งเศสได้ให้ความสำคัญและ

พจนันต์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส :
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา, "วารสารแพนที 26 (มกราคม-มีนาคม 2527):

^{๑๐}ดิเรก ชัยนาม, การทูต, หน้า 356.

มีความต้องการที่จะครอบครองดินแดนบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งจากการที่ฝรั่งเศสได้สำรวจมาก่อนหน้านี้พบว่า พื้นที่ดังกล่าว มีความสมบูรณ์มาก¹¹ ประกอบกับฝรั่งเศสเข้าใจว่าแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางไปสู่ยูนนานและจีนตะวันตก หากฝรั่งเศสสามารถควบคุมแม่น้ำโขงไว้ได้ ก็จะทำให้ฝรั่งเศส ผูกขาดทางการค้าทางด้านฝั่งตะวันตกของจีน ไว้แต่ผู้เดียว อย่างไรก็ตามแม้ภายหลังฝรั่งเศสจะทราบว่า แม่น้ำโขงไม่ใช่เส้นทางไปสู่ จีนตะวันตก แต่แม่น้ำโขงก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ ในฐานะเป็นพรมแดนธรรมชาติของอาณานิคมฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี¹²

ในการขยายอิทธิพลเข้าไปในบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ฝรั่งเศสได้ดำเนินการสำรวจพื้นที่ดังกล่าวอย่างละเอียด จนกระทั่งปี ค.ศ. 1892 นายปาวี (Auguste Pavie) ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะสำรวจดังกล่าว ได้ดำรงตำแหน่งกงสุลใหญ่ ของฝรั่งเศส ประจำประเทศไทย และได้ทำนายถึงความต้องการ ครอบครองดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงมาด้วย นายปาวี ได้ยื่นข้อเสนอต่อรัฐบาลไทยว่า ลาวฝั่งซ้ายเคยเป็นของญวนและเขมรมาก่อน

---

¹¹ โทเมศ ขวัญเมือง, "สนธิสัญญาเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส," ในเอกสารการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง 300 ปี ความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศส (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527) หน้า 160.

¹² จีราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ, วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. 112 (เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 178 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2519), หน้า 6.

ตอนนี ญวนและเขมรเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสแล้ว ลาวฝั่งซ้ายก็ต้องเป็นของฝรั่งเศส
ด้วย¹³

จากกรณีดังกล่าว ไทยได้พยายามที่จะเจรจากับฝรั่งเศส ด้วยเหตุผล โดย
เสนอว่าบริเวณที่เป็นปัญหานั้นให้กันเป็นเขตปลอดทหาร จนกว่าจะเจรจาดตกลงกันได้ โดย
ไทยยินดีจะยกดินแดนให้ หากฝรั่งเศสมีหลักฐานประจักษ์ชัดว่าเป็นดินแดนของญวนมาก่อน
สำหรับบริเวณที่ไม่สามารถตกลงกันได้ จะให้อนุญาตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด แต่ฝรั่งเศส
ไม่สนใจข้อเสนอของไทย และเห็นว่าไม่สามารถจะเจรจาเกลี้ยกล่อมไทยได้ จึงได้ส่ง
กำลังเข้าตีลาวฝั่งซ้าย ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1893 ถึงแม้ว่าฝรั่งเศสจะประสบ
ความสำเร็จ คือไทยแตกเป็นส่วนใหญ่แต่ก็ไม่อาจขับไล่ทหารไทยออกไปจากลาวฝั่งซ้าย
ได้ทั้งหมดฝรั่งเศสจึงได้เปลี่ยนมาใช้กำลังทางเรือ ซึ่งเรียกเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่า
วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112¹⁴

วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 เริ่มขึ้นเมื่อ นายปาวีได้ยื่นหนังสือต่อไทยในวันที่ 10
กรกฎาคม ค.ศ. 1893 แจ้งให้ทราบว่าฝรั่งเศสจะส่งเรือรบเข้ามาจอดในกรุงเทพฯ
โดยอ้างว่าอังกฤษ จะส่งเรือรบเข้ามากรุงเทพฯฝรั่งเศส จึงขอส่งเข้ามาบ้างซึ่งไทยได้
ตอบปฏิเสธไป แต่นายปาวีได้ยื่นกรณตามเดิม จนกระทั่งเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม

¹³ สุวิทย์ อิศราศวัต, "การเสียดลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง : บทเรียนอันเจ็บปวด
จากจักรวรรดินิยมตะวันตก," วารสารประวัติศาสตร์ 8 (มกราคม - เมษายน 2526):

61 - 62.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63 - 67.

ตอบปฏิเสธไป แต่นายปาวีได้อินทรานตามเดิม จนกระทั่งเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1893 เรือรบฝรั่งเศสได้ล่องลำเข้ามาถึงกรุงเทพฯ โดยมีภารกิจต่อสู้กันและต่อมา เมื่อ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1893 นายปาวีได้ยื่นคำขาดต่อไทย 6 ข้อ คือ ¹⁵

1. รัฐบาลไทยยอมรับว่าดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเป็นของฝรั่งเศส
2. รัฐบาลไทยจะถอนทหารออกจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงภายใน 1 เดือน
3. รัฐบาลไทยจะต้องทำความพอใจให้กับฝรั่งเศส กรณีทุ่งเชียงคำ คำมวน และกรณีที่ไทยโจมตีเรือรบฝรั่งเศสที่ปากน้ำ
4. รัฐบาลไทยต้องลงโทษเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยที่ทำผิดตามข้อ 3 และจ่ายเงินให้กับครอบครัวของผู้เสียชีวิตในข้อ 3
5. ค่าเสียหายนี้รัฐบาลฝรั่งเศสเรียก 2 ล้านฟรังค์
6. รัฐบาลไทยต้องจ่ายเงินมัดจำ 3 ล้านฟรังค์ เพื่อประกันว่าไทยจะปฏิบัติตาม ถ้าไม่จ่ายค่ามัดจำฝรั่งเศสจะเก็บภาษีเมืองพระตะบองและเสียมราฐแทน

จากข้อเรียกร้องดังกล่าว ไทยได้ตัดสินใจยอมรับเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นข้อที่ให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ไทย และเรื่องดินแดนฝั่งซ้ายซึ่งไทยยอมยกให้เฉพาะได้เมืองคำเกิด คำมวนลงมา ทำให้ไม่เป็นที่พอใจของฝรั่งเศส และจะตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย โดยฝรั่งเศสจะทำการปิดปากอ่าวไทย ซึ่งถือเป็นการบีบบังคับให้ไทยยอมรับคำขาดของฝรั่งเศส¹⁶ และต่อมาฝรั่งเศสได้ประกาศปิดปากอ่าวไทยทำให้ไทยต้องตัดสินใจยอมรับ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68 - 71.

¹⁶ จีราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ, วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. 112, หน้า 134.

คำขาดของฝรั่งเศสแต่ฝรั่งเศสอ้างว่าไทยตัดสินใจล่าช้าจึงได้ยื่นคำขาดเพิ่มเติมอีก 4 ข้อ คือ¹⁷

1. รัฐบาลไทยจะต้องถอนตัวออกจากท่าเรือและบริเวณแม่น้ำเมืองจันทบุรี
2. บริเวณ 25 กิโลเมตร ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขง ให้เป็นเขตปลอดทหาร ไทยจะมีทหารหรือเจ้าหน้าที่ติดอาวุธในบริเวณนี้ไม่ได้
3. ไทยจะมีเรือติดอาวุธในทะเลสาบเขมรไม่ได้
4. ฝรั่งเศสส่งงานไว้ซึ่งสิทธิที่จะตั้งกงสุลที่นั่นและโคราช

ในที่สุดไทยกับฝรั่งเศสจึงได้เจรจาทำสัญญาสันติภาพต่อกัน โดยได้เจรจากันระหว่าง 22 สิงหาคม ถึง 1 ตุลาคม ค.ศ. 1893 และได้มีการลงนามกันอย่างเป็นทางการในวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 โดยผลของสัญญาได้เป็นไปตามความต้องการของฝรั่งเศสทุกประการ ซึ่งไทยต้องเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสรวมทั้งเกาะทุกเกาะในแม่น้ำโขงด้วยเป็นเนื้อที่ประมาณ 243,000 ตารางกิโลเมตร นับได้ว่าเป็นการเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสเป็นครั้งที่มากที่สุด¹⁸ โดยข้อ 1 ของหนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 ได้ระบุไว้ดังนี้

---

¹⁷ สุวิทย์ ชีรสาควัตติ, "การเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง : บทเรียนอันเจ็บปวดจากจักรวรรดินิยมตะวันตก," วารสารประวัติศาสตร์, หน้า 72.

ข้อ 1

คอเวอนเมนต์สยามยอมสละเสียซึ่งข้ออ้างว่ามีกรรมสิทธิ์ที่ดิน ที่เข้าไปในดินแดน
๗ มิ่งข้าสพาทะวันออกแม่น้ำโขงและในบรรดาเกาะทั้งหลายในแม่น้ำเหล่านั้นด้วย

จากข้อกำหนดในข้อ 1 ของหนังสือสัญญาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนด
ให้ไทยต้องยก ดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ให้แก่ฝรั่งเศส รวมทั้งเกาะคอนต่าง ๆ
ในแม่น้ำโขงด้วยซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมต่อไทยที่ต้องเสียดินแดนที่ครอบครอง
อยู่ให้แก่ฝรั่งเศส แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม
ค.ศ. 1893 ได้ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เนื่องจากสนธิสัญญา
ฉบับนี้ได้กำหนดให้ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงและเกาะต่างๆ เป็นของฝรั่งเศสแต่ไม่ได้กำหนด
เขตแดนของดินแดนที่ไทยต้องสละให้แก่ฝรั่งเศสว่ามีขอบเขตแค่ไหน โดยที่รัฐบาลไทยใน
สมัยนั้นเข้าใจว่า แม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ไทยมีกรรมสิทธิ์ใน
ดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงโดยสมบูรณ์ แต่ฝรั่งเศสได้อ้างว่า หลวงพระบางมีเขตแดนคลุมไป
ถึงฝั่งขวาแม่น้ำโขง ดินแดนดังกล่าวจึงควรเป็นของฝรั่งเศส¹⁰ ซึ่งต่อมาได้ก่อให้เกิด
ปัญหาขึ้นบ้าง อย่างไรก็ตามไทยต้องยินยอมสละดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสตาม
หนังสือสัญญาฉบับลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

¹⁰ คีเรก ชัยนาม, การทูต, หน้า 360.

¹⁰ จีราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ, วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. 112, หน้า 176.

2. หนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์

ค.ศ. 1904

ภายหลังจากที่เกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 รัฐบาลไทยได้ยอมแพ้และได้ลงนามในสัญญาและอนุสัญญาดับลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 โดยไทยต้องคืนแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส และผลจากอนุสัญญาข้อ 6 ฝรั่งเศสจะยึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นประกันเพื่อให้ไทยปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว แต่เมื่อไทยปฏิบัติตามสัญญาครบถ้วนแล้ว ฝรั่งเศสก็ยังคงยึดจันทบุรีอยู่อีกต่อไป^{๒๐} ซึ่งไทยเห็นว่าจันทบุรีเป็นดินแดนที่สำคัญยิ่งในการรักษาความปลอดภัยของประเทศไทย เมื่อไทยไม่มีกำลังที่จะขับไล่ฝรั่งเศสไปจากจันทบุรีได้ ก็ต้องขอแลกเปลี่ยนเพื่อให้ฝรั่งเศสออกไปจากจันทบุรี

ก่อนหน้าที่จะได้มีการลงนามในสัญญาดับลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ไทยได้เจรจากับฝรั่งเศสมาก่อนแล้ว โดยในครั้งแรกไม่สามารถจะตกลงกันได้เพราะฝ่ายฝรั่งเศสพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่กล่าวถึงปัญหาจันทบุรีไทยจึงไม่ยอมเจรจาด้วย^{๒๑} ต่อมาการเจรจาดังที่สองได้มีการทำสัญญาดับลงวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1902 โดยไทยยอมยกดินแดนบางส่วนคือ มโนไพร และจำปาศักดิ์ ให้แก่ฝรั่งเศสเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนให้

^{๒๐} ปิยนาด บุนนาค และ พวงเพชร สุรัตน์วิบูล, รายงานผลการวิจัยเรื่อง

จันทบุรีและตราด : กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส (พ.ศ. 2436 - 2450)

(โครงการไทยศึกษาสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 56.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากจันทบุรีแต่สัญญาฉบับนี้ก็ไม่มีผลบังคับใช้เนื่องจากรัฐบาลฝรั่งเศสไม่ขอมนำร่างสนธิสัญญาดังกล่าว ซึ่งตัวแทนของรัฐบาลทั้งสองลงนามแล้ว เข้าสู่รัฐสภาเพื่อให้สัตยาบัน^{๒๒} จนกระทั่งในที่สุดไทยกับฝรั่งเศสได้มีการเจรจากันอีกครั้ง และได้ตกลงลงนามกันในหนังสือสัญญา ค.ศ. 1904

ตามหนังสือสัญญาฉบับนี้ จุดประสงค์ที่สำคัญของฝ่ายไทยก็คือ ต้องการที่จะให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกไปจากจันทบุรี^{๒๓} โดยไทยต้องเสียดินแดนให้กับฝรั่งเศส เป็นการตอบแทนคือดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงข้ามหลวงพระบาง คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 62,500 ตารางกิโลเมตร อย่างไรก็ตามการที่ฝรั่งเศสยอมถอนทหารออกจากจันทบุรีไปนั้นฝรั่งเศสได้ย้ายไปยึดเมืองตราดไว้แทน^{๒๔}

ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาวนั้น หนังสือสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดเส้นเขตแดนไทย-ลาว บริเวณพรมแดนที่เป็นทางบกทางด้านเมืองหลวงพระบาง

---

^{๒๒} สุวิทย์ พิกขาว, "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส ตั้งแต่ ร.ศ. 112 ถึง ร.ศ. 126 (ค.ศ. 1893 - 1907)", (ปริทัศน์นพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518), หน้า 155.

^{๒๓} ปิยนาก บุนนา และ พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, รายงานผลการวิจัยเรื่องจันทบุรีและตราด : กรณีพินาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส (พ.ศ. 2436 - 2450), หน้า 74.

^{๒๔} ดิเรก ชัยนาม, การทูต, หน้า 364 - 365.

ไว้ตามข้อ 2 ของหนังสือสัญญาดังกล่าว ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้^{๒๕}

ข้อ 2

ฝ่ายเขตแดน ในระหว่างเมืองหลวงพระบาง ข้างฝั่งขวาแม่น้ำโขงแล
เมืองพิไชยกับเมืองน่านนั้น เขตแดนตั้งต้นแต่ปากน้ำเอียงที่แยกจากแม่น้ำโขงเนื่องไปตาม
กลางลำน้ำแม่เอียง จนถึงที่แยกปากน้ำตางเลยขึ้นไปตามลำน้ำตางจนบรรจบถึงยอดภูเขา
ปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่โขงแลดินแดนน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยาตรงที่แห่งหนึ่งที่ภูเขา
แดนดิน ตั้งแต่ที่นี้เขตแดนต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวยอดเขาปันน้ำ ในระหว่าง
ดินแดนน้ำตกแม่โขง แลดินแดนน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยาจนบรรจบถึงปลายน้ำควบ แล้ว
เขตแดนต่อเนื่องไปตามลำน้ำควบจนบรรจบกับแม่น้ำโขง

นอกจากนี้หนังสือสัญญาดังกล่าว ยังได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปักปัน
เขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ปักปันเส้นเขตแดนไทย - ลาวตามที่ได้ตกลงกัน
ในหนังสือสัญญาดังกล่าว ตามข้อ 3 ของหนังสือสัญญา ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

---

^{๒๕} พยงค์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของ
ฝรั่งเศส : ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา", หน้า 69.

ข้อ 3

จะได้กำหนดเขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับดินแดน ที่เป็นแผ่นดินอินโดจีน ฝรั่งเศส รัฐบาลทั้งสองฝ่ายที่ได้ทำสัญญากันนี้ต่างจะตั้งข้าหลวงผสมกัน ไปทำการกำหนดเขตแดนนี้ การกำหนดเขตแดนนี้จะทำลงตามเขตแดนที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 1 และข้อ 2 ทั้งจะกำหนดลงในดินแดนที่อยู่ในระหว่างทะเลสาบกับทะเล

เพื่อจะกระทำให้การของข้าหลวงผสมสะดวกขึ้น และเพื่อจะหลีกเลี่ยงเสียจากความยากทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ในการกำหนดเขตแดนในดินแดนซึ่งอยู่ในระหว่างทะเลสาบนั้น เมื่อก่อนที่จะตั้งข้าหลวงผสม รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันเสียก่อนว่าจะกำหนดที่สำคัญแห่งใด เป็นที่หมายกำหนดเขตแดนในดินแดนนี้ แห่งใดเป็นเขตแดนที่จะจดทะเลเป็นต้น จะได้ตั้งข้าหลวงผสม แลข้าหลวงนี้ จะตั้งต้นทำการใน 4 เดือน ภายหลังวันรับอนุญาตใช้หนังสือสัญญานี้ของฉบับนี้

ตามหนังสือสัญญาฉบับนี้ นอกจากจะมีสาระสำคัญ เป็นการรอกดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงข้ามหลวงพระบาง ซึ่งเดิมเป็นของไทยให้แก่ฝรั่งเศสแล้วยังได้มีการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ระหว่างเมืองหลวงพระบางกับเมืองพิไซและเมืองน่าน โดยเส้นเขตแดนจะไปตามลำน้ำแม่เอียงจากนั้นจึงแยกไปตามลำน้ำตางจนถึงสันปันน้ำที่แบ่งน้ำลงแม่น้ำโขงและแม่น้ำเจ้าพระยา จากนั้นเส้นเขตแดนจึงไปตามสันปันน้ำดังกล่าวแล้วแยกไปตามลำน้ำควบจนถึงแม่น้ำโขงซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ทางด้านนี้มิได้ก่อให้เกิดปัญหาต่ออย่างใด แต่เป็นที่น่าพิจารณาว่าหนังสือสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย - ฝรั่งเศสขึ้น เพื่อทำหน้าที่ปักปันเส้นเขตแดนตามที่ได้กำหนดไว้ในหนังสือสัญญาฉบับนี้ด้วย ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้ออกสำรวจดำเนินการปักปันเส้นเขตแดน ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม ค.ศ. 1905 ถึงเดือนธันวาคม ค.ศ.

1906^{๒๖} พร้อมทั้งได้ทำการสเก็ตช์แผนที่ไว้โดยตลอดทุกแห่ง หลังจากนั้นก็ได้นำไปพิมพ์ที่กรุงปารีส และส่งมายังไทยจำนวน 50 ชุด ซึ่งการจัดทำแผนที่ดังกล่าวนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเศสเป็นผู้จัดทำทั้งสิ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของไทยในเวลานั้น ขาดความรู้ความสามารถในการจัดทำและอ่านแผนที่^{๒๗} ซึ่งจากกรณีดังกล่าวนี้เป็นที่น่าพิจารณาว่าแผนที่ดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นผลงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนตามสนธิสัญญาหรือไม่ และถือว่ามีผลผูกพันต่อไทยหรือไม่ เนื่องจากไทยไม่มีส่วนรู้เห็นในการจัดทำแผนที่ดังกล่าว ซึ่งต่อมาก็ได้เกิดเป็นปัญหากรณีพิพาทสามหมูบ้าน จังหวัดอุดรธานี และกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกขึ้นโดยมีสาเหตุสำคัญมาจากแผนที่ฉบับดังกล่าว ดังที่ได้อธิบายถึงในบทต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจอีกด้วยว่า การดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนของคณะกรรมการร่วมไทย - ฝรั่งเศส ตามหนังสือสัญญาฉบับนี้ไม่ปรากฏหลักฐานยืนยันว่าได้มีการปักหลักเขตแดนแต่อย่างใด อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่เรียบร้อยสมบูรณ์ของการดำเนินการปักปันเส้นเขตแดน และก่อให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนไทย - ลาว ซึ่งจะได้พิจารณาในบทต่อไปเช่นเดียวกัน

3. หนังสือสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับเปเรซิเคนท์แห่งรีปีบลิกฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 และสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907

^{๒๖} J.R.v.Prescott, Op.cit., p. 433 - 434.

^{๒๗} Manich Jumsai, Boundary Commission of The Thai - Lao Frontier, Bangkok : Chalermnit, 1986, p. 10 - 11.

ภายหลังจากที่ได้ทำสัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 แล้ว ฝรั่งเศส
ได้ถอนทหารออกจากจันทบุรีไปยึดตราดแทน ซึ่งแม้จะเป็นการยึดครองดินแดนบางส่วน
เท่านั้น^{๒๘} แต่ไทยก็ยังมีความต้องการตราดกลับคืนมาอยู่เสมอ จนในที่สุดไทยต้องยอมทำ
สัญญากับฝรั่งเศสอีกครั้งคือ หนังสือสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 และมีสัญญาติด
ท้ายว่าด้วยการปักปันเขตแดนลงวันที่เดียวกันโดยตามหนังสือสัญญาดังกล่าวไทยต้องยอมยก
ดินแดนพระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณ ให้แก่ฝรั่งเศสคิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 51,000
ตารางกิโลเมตรในขณะที่ฝรั่งเศสได้ยอมยกค่าชดเชย ตราด และเกาะทั้งหลายที่อยู่ภายใต้
แหลมกลงไปจนถึงเกาะกูดแก่ไทย^{๒๙}

สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย - ลาว นั้น หนังสือสัญญาดังนี้ได้
มีการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาวบริเวณที่เป็นทางบกทางด้านเมืองหลวงพระบางใหม่
ตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม
ค.ศ. 1907 ข้อ 2 มีรายละเอียดดังนี้^{๓๐}

ข้อ 2

เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้นตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหืองแล้วต่อไป

---

^{๒๘} ปิยนารถ บุนนาค และ พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, รายงานผลการวิจัยเรื่อง
จันทบุรีและตราดะกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส(พ.ศ. 2436 - 2450), หน้า 135.

^{๒๙} คีเรก ชีษนาม, การทูต, หน้า 365.

^{๓๐} พยงค์ กิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส :
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา," วารสารแพนที, หน้า 79.

ไปตามกลางลำน้ำเหืองนั้นจนถึงที่แรกเกิดน้ำที่เรียกชื่อว่า ภูเขาเมียง ต่อนี้เขตรแดน
ไปตามเขาป็นน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่งกับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่งจนถึงที่ในลำแม่น้ำ
โขงที่เรียกว่าแก่งพาใจ ตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันเขตรแดนได้ตกลงกันไว้แต่วันที่
16 มกราคม รัตนโกสินทรศก 124 คฤศศักราช 1906

นอกจากนี้หนังสือสัญญาดังกล่าวยังได้กำหนด ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปักปัน
เขตรแดนขึ้นทำการปักปันเขตรแดนที่ได้ตกลงกันไว้ใหม่ในหนังสือสัญญาดังนี้ดังที่ได้ระบุไว้ใน
ข้อ 4 มีรายละเอียดดังนี้³¹

ข้อ 4

กรรมการรวมกันกองหนึ่ง มีนายทหารและพนักงานฝ่ายสยาม และฝรั่งเศส ซึ่ง
สองประเทศที่ทำสัญญานี้จะได้เลือกตั้งขึ้นภายในสี่เดือนตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนรติไฟสัญญานี้
แล้วขอให้ไปปักเขตรแดนทั้งปวงที่ตกลงกันใหม่นี้ กรรมการนี้จะได้ลงมือปักปันในฤดูที่จะ
ทำการได้ทันที และให้ทำการตามความที่กำหนดที่กล่าวไว้ในสัญญาว่าด้วยปักปันแดนที่ติดท้าย
หนังสือสัญญานี้

ตามหนังสือสัญญาดังนี้ ได้มีการกำหนดเส้นเขตรแดนไทย - ลาว ทางด้าน
หลวงพระบางขึ้นใหม่แทนเส้นเขตรแดนเดิมที่ได้กำหนดไว้ในหนังสือสัญญา ฉบับลงวันที่ 13
กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ซึ่งถือว่าเป็นเส้นเขตรแดนที่ใช้ช้อยในปัจจุบัน โดยเส้นเขตรแดน

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

ไทย - ลาว ทางด้านหลวงพระบางที่กำหนดขึ้นใหม่นี้ ได้กำหนดให้เส้นเขตแดนไปตามกลางลำน้ำเหืองจนถึงภูเขามืองซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเหืองซึ่งจากการกำหนดเส้นเขตแดนทางด้านนี้ได้นำมาซึ่งปัญหาการตีความคำว่า "แม่น้ำเหือง" และ "ภูเขามือง" ในช่วงเวลาต่อมาจนเกิดเป็นกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกขึ้น เนื่องจากตามสภาพความเป็นจริงแม่น้ำเหือง ได้แยกออกเป็นสองสายและมีต้นกำเนิดอยู่คนละที่กัน ซึ่งไทยและลาว ต่างก็ได้ยึดถือแม่น้ำเหืองที่ใช้เป็นเส้นเขตแดนกันคนละสายจนได้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันที่สุดในที่สุด อันแสดงให้เห็นว่าการกำหนดเส้นเขตแดนตามหนังสือสัญญาฉบับนี้มีความคลุมเครือซึ่งจะได้กล่าวถึงปัญหานี้ในบทต่อไป

สำหรับคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศส ที่ได้จัดตั้งขึ้นตามข้อ 4 ของหนังสือสัญญาฉบับนี้ ได้ดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนเฉพาะทางด้านเขมรเท่านั้นโดยมิได้ดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนทางด้านหลวงพระบางเนื่องจากคณะกรรมการชุดเมื่อปี ค.ศ. 1904 ได้ดำเนินการไว้เรียบร้อยแล้วซึ่งจากกรณีนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ตามหนังสือสัญญาฉบับนี้ จะมีการแบ่งเส้นเขตแดนทางด้านหลวงพระบางใหม่ก็ตาม แต่คณะกรรมการปักปันเขตแดนไทย - ฝรั่งเศสชุดเมื่อ ค.ศ. 1904 ก็ได้ดำเนินการปักปันเรียบร้อยแล้วตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 1906 อันแสดงให้เห็นว่า ในระหว่างที่มีการดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนตามหนังสือสัญญาฉบับปี ค.ศ. 1904 นั้นทางไทยและฝรั่งเศสได้มีการตกลงกันแล้วที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขเส้นเขตแดน และคณะกรรมการปักปันเขตแดนก็ได้ดำเนินการปักปันตามเส้นเขตแดนที่ตกลงกันใหม่ เมื่อได้ดำเนินการปักปันเรียบร้อยแล้วจึงค่อยนำข้อตกลงเกี่ยวกับเส้นเขตแดนใหม่นี้มาร่าง ในหนังสือสัญญาฉบับปี ค.ศ. 1907 ทำให้คณะกรรมการปักปันเส้นเขตแดน ที่จัดตั้งขึ้นตามข้อ 4 ของหนังสือสัญญาฉบับนี้ไม่ต้องดำเนินการปักปันเส้นเขตแดนทางด้านหลวงพระบางอีก เนื่องจากคณะกรรมการปักปันชุดเมื่อปี ค.ศ. 1904 ได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว

4. อนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเพื่อวางระเบียบความเกี่ยวพัน
ระหว่างสยามกับอินโดจีน ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลง ประเทศไทย ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ชนะสงคราม ได้ตั้งคณะผู้แทนเข้าร่วมประชุมทำสัญญาสันติภาพที่แวร์ซายส์ เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1919 และได้ทาบทามประเทศมหาอำนาจทั้งหลายรวมทั้งฝรั่งเศสเพื่อขอแก้ไขสัญญาที่ไม่เหมาะสมที่เคยทำไว้กับประเทศเหล่านั้น^{๓๒}

สำหรับฝรั่งเศสนั้น ไทยได้เริ่มเจรจากันระหว่างเดือนธันวาคม ค.ศ. 1924 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1925 ที่กรุงปารีสในที่สุดได้ตกลงทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรี การค้าขาย และการเดินเรือระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1925 ซึ่งในสนธิสัญญาดังนี้มีข้อความที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องเส้นเขตแดนคือได้ยืนยันเส้นเขตแดนที่เคยมีอยู่ตามสนธิสัญญาที่ไทยกับฝรั่งเศสได้เคยทำไว้ นอกจากนี้ยังระบุให้มีการเจรจากันเพื่อทำอนุสัญญาพิเศษอีกฉบับ เพื่อวางระเบียบที่เกี่ยวข้อกันระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส^{๓๓}

จากสนธิสัญญา ค.ศ. 1925 ดังกล่าวข้างต้น ไทยกับฝรั่งเศสจึงได้มีการเจรจากัน และในที่สุดได้ตกลงกันทำอนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส เพื่อวางระเบียบ

^{๓๒} วิกรม คัมโพทรจน์, "ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของเส้นกันเขตแดน
ในลำน้าโขง," วารสารสารานุกรม (10 กุมภาพันธ์ 2519) : หน้า 355.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า 356 - 357.

ความเกี่ยวพันระหว่างสยามกับอินโดจีน ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้ได้กล่าวถึงเส้นเขตแดนไทย - ลาว บริเวณแม่น้ำโขงด้วยในข้อ 3 ของอนุสัญญา³⁴ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 3

เพื่อป้องกันมิให้มีข้อพิพาทอย่างใด ในเรื่องเส้นเขตแดน ในระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนในตอนที่แม่น้ำโขง เป็นแดนนั้น อัครราชทูตแห่งอนุสัญญานี้ตกลงกันว่าจะได้มีการกำหนดเส้นเขตแดนนั้นอย่างแน่นอน ณ ที่ซึ่ง โดยความยินยอมพร้อมกันทั้งสองฝ่าย

เพื่อการนี้ เส้นเขตแดนตามลำแม่น้ำโขงนั้น มีบทวิเคราะห์ให้ชัดเจนต่อไปนี้คือ

1. ตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่แม่น้ำแยกออกเป็นหลายสายเพราะเกาะนั้น ให้ถือร่องน้ำเป็นเส้นเขตแดนระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีน
2. ตามลำแม่น้ำโขงในตอนที่แยกออกเป็นหลายสาย เพราะมีเกาะที่ออกห่างจากฝั่งสยาม โดยมีกระแสน้ำไหลสลับอยู่ในระหว่างนั้นจะเป็นเวลาหนึ่งเวลาใดในทวีปก็ตาม ให้ถือร่องน้ำของสายแยกที่ใกล้ฝั่งสยามที่สุดนั้นเป็นเส้นเขตแดน
3. ในบันดาถิ่นที่ลำน้ำแยกซึ่งอยู่ใกล้กับฝั่งสยามที่สุด นั้น เชนขึ้นด้วยทรายทับถม ฤๅดินแห้งขึ้นจนกระทำใหเกาะ ซึ่งแต่ก่อนอยู่ห่างจากฝั่งนั้น เชื่อมต่อกันเป็นนิจกับฝั่งนั้น ๆ ตามหลักนิยมนั้นเส้นเขตแดนจักต้องเค็รเรือตามร่องน้ำเดิมของสายลำน้ำแยกที่เชนขึ้นด้วยทรายทับถม ฤๅได้ดินแห้งขึ้นนั้น แต่ทะว่า ถ้าไม่มีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว จะต้องร้องขอต่อข้าหลวงใหญ่ประจำแม่น้ำโขงให้พิจารณาแต่ละกรณีตามเหตุการณ์ที่เป็นจริง และในกรณี

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 358 - 360.

เช่นนั้น คณะข้าหลวงใหญ่จะแนะนำให้ย้ายเส้นเขตแดนไปไว้ยังร่องน้ำที่อยู่ใกล้ที่สุดของ
ลำแม่น้ำก็ได้ ถ้าหากวินิจฉัยเห็นว่า การย้ายเช่นนั้นเป็นอันพึงปรารถนา ดังเช่นที่ได้ตกลง
กันแล้ว แต่บัดนี้สำหรับที่ดินต่าง ๆ ในลำแม่น้ำซึ่งได้ระบุชื่อไว้ในวรรคต่อไปนี้

ดินที่ติดในลำแม่น้ำซึ่งออกชื่อต่อไปนี้ เป็นอันเชื่อมตายตัว กับอาณาเขตสยาม
คือ คอนเขี้ยว, คอนเขี้ยวน้อย, คอนน้อย, คอนฮาด, คอนบ้านแพง, หาดทรายเพ -
เว้นกุ่ม, คอนแกวทอง, คอนเหนือ และ คอนสำโรง ซึ่งบางแห่งพึงนับได้ว่าเป็นส่วนของ
ฝั่งฝ่ายสยาม และบางแห่งเป็นละเพาะชายเลนที่เกิดระสมขึ้นและต่อเนื่องกับฝั่งสยามนั้น
มากกว่าเป็นเกาะโดยแท้จริง

ตามข้อ 3 ของอนุสัญญาดังกล่าว เป็นการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว
ทางด้านบริเวณแม่น้ำโขง ซึ่งจากบทวิเคราะห์เส้นเขตแดนในบริเวณนี้ตามอนุสัญญาจะเห็น
ได้ว่าบางส่วนก็เป็นผลดีต่อไทย ในขณะที่บางส่วนก็ไม่ใช่เป็นธรรมต่อไทย กล่าวคือ ในข้อ 1
ของบทวิเคราะห์ ได้กำหนดเส้นเขตแดน ในส่วนที่ไม่มีเกาะคอน ให้ใช้ร่องน้ำลึกเป็น
เส้นเขตแดน ซึ่งในกรณีนี้ นับว่าเป็นการกำหนดเส้นเขตแดนที่เป็นธรรมก่อให้เกิดผลดี
ต่อทั้งไทย และลาว ที่สามารถจะใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขง ได้อย่างเท่าเทียมกัน
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเดินเรือในแม่น้ำโขงที่ต้องอาศัยร่องน้ำลึกดังกล่าว แต่ในข้อ 2
ของบทวิเคราะห์ได้กำหนดเส้นเขตแดน ในส่วนที่แม่น้ำโขงมีเกาะคอนโดยให้ใช้ร่องน้ำลึก
ที่อยู่ใกล้ฝั่งไทยเป็นเส้นเขตแดน ซึ่งในกรณีนี้เป็นการกำหนดเส้นเขตแดนที่ไม่เป็นธรรมต่อ
ไทยเนื่องจาก ร่องน้ำลึกที่อยู่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุด อาจไม่ใช่ร่องน้ำลึก ที่สามารถใช้
ในการเดินเรือได้ดังนั้นการเดินเรือของไทยในบริเวณดังกล่าวจึงต้องเข้าไปใช้ร่องน้ำลึก
ซึ่งอยู่ในเขตลาว อันเป็นการล่วงละเมิดน่านน้ำลาว และได้นำมาซึ่งกรณีความขัดแย้ง
เกี่ยวกับเรื่องนี้ จนบางครั้งได้เกิดเป็นข้อพิพาทขึ้น ดังเช่นกรณีลาวโจมตีเรือของ
หน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.) ซึ่งจะได้กล่าวถึงเรื่องนี้ในโอกาสต่อไป นอกจากนี้
หากร่องน้ำลึกที่อยู่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดเกิดขึ้นเช่นตามข้อ 3 ของบทวิเคราะห์ ยังได้กำหนด

ให้ใช้ร่องน้ำลึกเดิมนั้นเป็นเส้นเขตแดนต่อไป หากจะมีการกำหนดขึ้นใหม่ ก็ยังต้องใช้ร่องน้ำลึกที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุดเป็นเส้นเขตแดนอีก ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดที่ไม่เป็นธรรมต่อไทย และสามารถนำมาซึ่งปัญหา ในการเดินเรือของไทย ได้เช่นกัน ซึ่งการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาวในแม่น้ำโขง ตามอนุสัญญานี้ จะได้มีการอธิบายโดยละเอียดในบทต่อไป

สำหรับในวรรคท้ายของข้อ 3 ตามอนุสัญญานี้ ได้กำหนดให้เกาะดอน 8 แห่ง อันได้แก่ ดอนเขี้ยว ดอนเขี้ยวน้อย ดอนน้อย ดอนฮาด ดอนบ้านแพง หาดทรายเพ - เว้นกุ่ม ดอนแกงกอง ดอนเหนือและดอนลำโพงเป็นของไทย เนื่องจากเกาะดอน 8 แห่งนี้อยู่ใกล้ฝั่งไทย และมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของฝั่งไทย ซึ่งการกำหนดเช่นนี้นับว่าเป็นผลดีต่อไทยที่จะมีดินแดนเพิ่มขึ้น และสามารถจะถือเอาอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะดอน 8 แห่งนี้ได้ และสามารถจะใช้ประโยชน์ทางด้านต่าง ๆ บนพื้นที่เกาะดอนดังกล่าวได้ โดยที่ก่อนหน้านี้ตามหนังสือสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 ได้มีการกำหนดให้ไทยต้องยอมสละกรรมสิทธิ์เกาะดอนทั้งหมดในแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส ดังนั้น การกำหนดให้เกาะดอน 8 แห่ง เป็นของไทยตามอนุสัญญานี้ จึงเป็นผลดีต่อไทย อย่างไรก็ตาม แม้ว่า จะได้กำหนดให้เกาะดอน 8 แห่ง เป็นของไทยดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงของเกาะดอนในแม่น้ำโขงแล้ว จะเห็นได้ว่ายังคงมีเกาะดอนอื่น ๆ อีกที่อยู่ใกล้กับฝั่งไทยมาก และไทยน่าจะได้ ถืออำนาจอธิปไตยเหนือเกาะดอนเหล่านั้น ซึ่งในช่วงเวลาต่อมา ก็ได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์เกาะดอนในแม่น้ำโขงด้วย เนื่องจากความไม่แน่นอนในการถือเอาการปกครองเหนือเกาะดอนในแม่น้ำโขงของไทยรวมทั้งความไม่เข้าใจของราษฎรเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์บนพื้นที่เกาะดอนต่าง ๆ อันได้นำมาซึ่งปัญหาเกี่ยวกับเกาะดอนในแม่น้ำโขงดังจะได้อีกต่อไป

ภายหลังจากที่ไทยกับฝรั่งเศส ได้ทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับ การกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมาเมื่อไทยได้ประกาศใช้ ประมวลกฎหมายที่

ทันสมัยครบถ้วนแล้วไทยก็ได้ขอทำสนธิสัญญาทางไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ใหม่ รวมทั้ง ฝรั่งเศสซึ่งไทยกับฝรั่งเศส ได้ตกลงทำสนธิสัญญาทางไมตรี พาณิชย์ และการเดินเรือ ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1937 โดยในสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวได้มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเส้นเขตแดนไทย - ลาวไว้คือให้คงรักษาข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพรมแดนไว้³⁵

ต่อมาในระหว่างเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน ค.ศ. 1940 ได้เกิดการสู้รบขึ้นระหว่างไทยกับฝรั่งเศสและญี่ปุ่นได้ยื่นมือเข้ามาใกล้เกลี้ย จนกระทั่งได้มีการเจรจาและลงนามในอนุสัญญาสันติภาพระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่กรุงโตเกียวเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1941 ซึ่งในอนุสัญญาสันติภาพฉบับนี้ได้กำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาวขึ้นใหม่ โดยไทยจะได้ดินแดนหลวงพระบางฝั่งขวา จำปาศักดิ์ รวมทั้งดินแดนเขมรที่เสียไปตามหนังสือสัญญาลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ดินมาทั้งหมด และที่สำคัญคือได้มีการกำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ว่าจากเหนือลงมาเขตแดนจะเป็นไปตามลำน้ำโขง และให้ใช้เส้นกลางร่องน้ำเดินเรือที่สำคัญซึ่งเป็นแนวเขตแดน โดยเกาะดอนต่าง ๆ ทางขวาของร่องน้ำลึกยกเว้นเกาะโขง จะเป็นของไทยทั้งหมด³⁶

อย่างไรก็ตามภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งฝรั่งเศสเป็นฝ่ายชนะสงคราม ได้ประกาศไม่ยอมรับอนุสัญญาสันติภาพ ค.ศ. 1941 และถือว่าสถานะสงครามระหว่างไทย

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 364 - 365.

³⁶ ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2, (พระนคร : แพรวพิกษา, 2509), หน้า 118 - 119.

กับฝรั่งเศสจะยังคงมีอยู่ต่อไป จนกว่าไทยจะคืนดินแดนที่ได้มา ตามอนุสัญญาสันติภาพ ค.ศ. 1941 แก่ฝรั่งเศส ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกัน ไทยกำลังจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ หากได้รับการคัดค้านจากฝรั่งเศสแล้วไทยก็จะไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกได้ จนในที่สุดไทยต้องยินยอมลงนามในความตกลงระงับกรณีระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 ซึ่งมีสาระสำคัญให้ยกเลิกอนุสัญญาสันติภาพ ค.ศ. 1941 รวมทั้งไทยต้องคืนดินแดนที่ได้มาให้แก่ฝรั่งเศส^{๓๗} ดังนั้นเส้นเขตแดนไทย - ลาว จึงต้องเป็นไปตามหนังสือสัญญา และอนุสัญญาที่ไทยกับฝรั่งเศสได้ทำไว้ก่อนหน้านี้นี้ตามเดิม

จากสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนไทย - ลาว ที่ไทยทำกับฝรั่งเศสดังที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้น สามารถสรุปแนวพรมแดนไทย - ลาว ได้ดังนี้

1. แม่น้ำโขงนับจากจุดร่วม 3 ประเทศคือไทย - ลาว - พม่า ตรงสบรวก (แม่น้ำรวกไหลลงแม่น้ำโขง) (จุดที่ 1 ตามแผนที่หมายเลข 1) มาจนถึงคอกบ่เมือง อำเภอเชียงทอง จังหวัดเชียงราษ (จุดที่ 2 ตามแผนที่หมายเลข 1) ระยะทางประมาณ 95 กิโลเมตร
2. สันปันน้ำของทิวเขาคอกบ่เมืองจนถึงยอดเขาเต็งวา (จุดที่ 3 ตามแผนที่หมายเลข 1) ซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำเหือง ระยะทางประมาณ 460 กิโลเมตร
3. แม่น้ำเหือง นับจากต้นน้ำเหือง มาตามลำห้วยเหืองงา แม่น้ำเหือง ออกสบเหือง (แม่น้ำเหืองไหลลงแม่น้ำโขง) (จุดที่ 4 ตามแผนที่หมายเลข 1) ระยะทาง

---

^{๓๗} วิกิรุม คัมไพโรจน์, "ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของเส้นเขตแดนในลำน้ำโขง," หน้า 370 - 371.

ประมาณ 140 กิโลเมตร

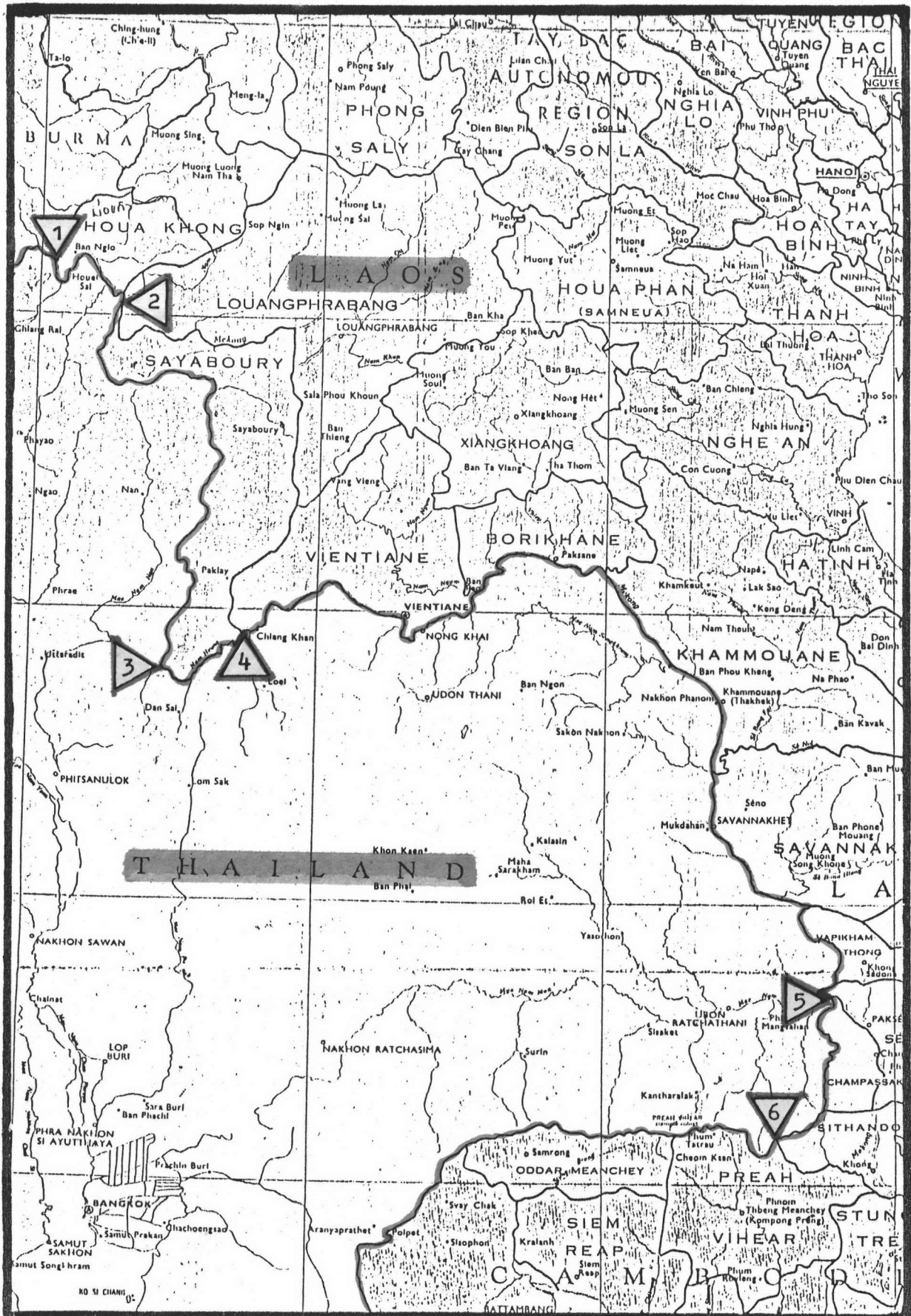
4. แม่น้ำโขงจากสบเหืองไปจนถึงจุดร่วมของสันเขาพนมดงรักที่ตกแม่น้ำโขงในเขตอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี(จุดที่ 5 ตามแผนที่หมายเลข 1) ระยะทางประมาณ 865 กิโลเมตร

5. สันปันน้ำกิวเขาพนมดงรักจากจุดแยกของแม่น้ำโขงตัดขึ้นสันเขาพนมดงรักจนถึงจุดร่วม 3 ประเทศ คือ ไทย - ลาว - เขมรตรงช่องบกในเขตอำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี(จุดที่ 6 ตามแผนที่หมายเลข 1) ระยะทางประมาณ 190 กิโลเมตร รวมความยาวของแนวพรมแดนไทย - ลาว ทั้งสิ้นประมาณ 1,750 กิโลเมตร³⁸

3. การสืบสิทธิของลาวเกี่ยวกับสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นถึงการขยายอาณาเขตเข้าไปในอินโดจีนและการเข้าครอบครองลาวของฝรั่งเศส โดยในช่วงเวลาดังกล่าวฝรั่งเศสได้ทำสนธิสัญญากำหนดเขตแดนกับไทยไว้แล้ว ต่อมาเมื่อลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1953 จึงเป็นที่น่าพิจารณาว่า ลาวสามารถสืบสิทธิเกี่ยวกับสนธิสัญญากำหนดเขตแดนที่ไทยกับฝรั่งเศสได้ทำไว้หรือไม่ อย่างไรโดยก่อนที่จะพิจารณาถึงกรณีดังกล่าวนี้ควรที่จะได้พิจารณาถึงความหมายของการสืบสิทธิของรัฐ (State Succession) รวมถึงแนวความคิดและหลักปฏิบัติทั่วไปในการสืบสิทธิโดยในการศึกษานี้ จะกล่าวถึงการสืบสิทธิเกี่ยวกับสนธิสัญญาเท่านั้นเนื่องจากกรณีการสืบสิทธิของลาวในที่นี้ เป็นการสืบสิทธิในส่วนที่เกี่ยวกับสนธิสัญญา

³⁸ พอนด์ ทิมเจอร์ญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส : ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา," วารสารแผนที่, หน้า 66 - 67.

3.1 ความหมายของการสืบทอดทางสนธิสัญญา

การสืบทอดของรัฐ หมายถึงการที่รัฐหนึ่งเข้ารับผิชอบ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของดินแดนแห่งหนึ่ง แทนที่อีกรัฐหนึ่งซึ่งเสื่อมสิ้นไป³⁰ ซึ่งการแทนที่ในการรับผิชอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนี้ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่รัฐที่เข้าแทนที่สิทธิและหน้าที่เหล่านี้ เกิดจากการกระทำของรัฐเก่าซึ่งผูกพันดินแดนเหล่านั้น และสืบทอดให้แก่รัฐใหม่⁴⁰ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การสืบทอดของรัฐเป็นสถานการณ์ ที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองหนึ่งเข้าแทนที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองอื่นในดินแดนที่กำหนด สถานการณ์ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลหลายประการ เช่น การโอนดินแดน การรวมรัฐหลายรัฐเข้าด้วยกันเป็นรัฐเดี่ยว การแบ่งแยกรัฐเดี่ยวเป็นสองรัฐที่มีรูปแบบต่างกัน การเป็นเอกราชหลุดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้น ฯลฯ ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นได้ว่าในกรณีของลาวนั้น เป็นลักษณะของการสืบทอดในรูปแบบของการเป็นเอกราชหลุดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของ เจ้าอาณานิคมคือฝรั่งเศส

3.2 หลักเกี่ยวกับการสืบทอดทางสนธิสัญญา

การสืบทอดทางสนธิสัญญา สามารถที่จะแบ่งแนวความคิดออกได้ เป็นสองพวก คือทฤษฎีที่อาศัยหลักความยินยอมและทฤษฎีที่อ้างถึงความต่อเนื่องในข้อผูกพันทางสนธิสัญญา ซึ่งจะแยกพิจารณาได้ดังนี้

---

³⁰D.W.Greig, International law (London : Butterworths, 1976)pp. 514 - 515.

1. หลักความยินยอมในการผูกพันตามสนธิสัญญา

ตามหลักดังกล่าวนี้ รัฐจะผูกพันตามสนธิสัญญาเท่าที่รัฐนั้นยินยอมเท่านั้น เนื่องจากรัฐที่สืบสิทธิเป็นรัฐเอกราชและอธิปไตยจึงย่อมจะมีอิสระในการกำหนดหรือสร้างข้อผูกพันระหว่างประเทศ โดยจะไม่ผูกพันตามสนธิสัญญาที่รัฐเก่าทำไว้ แต่จะผูกพันเฉพาะในส่วนที่รัฐนั้นเห็นชอบยินยอมเท่านั้นซึ่งทฤษฎีนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญหลักหนึ่ง คือ สนธิสัญญาย่อมผูกพันเฉพาะคู่ภาคี และไม่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่รัฐที่สาม ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 34 ของอนุสัญญากรุงเวียนนา ว่าด้วยสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ซึ่งมีข้อความดังนี้

Article 34

General rule regarding third States A treaty does not create either obligations or rights for a third State without its consent.

หลักการนี้ได้รับการกล่าวอ้าง และนำมาปฏิบัติอย่างแพร่หลาย โดยบรรดา รัฐเกิดใหม่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งบรรดารัฐเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเคยเป็นรัฐอาณานิคมมาก่อนแทบทั้งสิ้น ซึ่งในขณะที่เป็นอาณานิคมอยู่นั้นรัฐเจ้าอาณานิคมได้เข้ามาปกครองควบคุมและแสวงหาประโยชน์จากรัฐเหล่านี้เพื่อนำกลับไปยังรัฐเจ้าอาณานิคมและได้มีการจัดทำสนธิสัญญาระหว่างเจ้าอาณานิคมและรัฐอาณานิคมขึ้น โดยสนธิสัญญาเหล่านี้ มีลักษณะที่รัฐอาณานิคมอยู่ในสถานะเสียเปรียบ และเป็นฝ่ายสูญเสียประโยชน์ เพราะรัฐ

เจ้าอาณานิคมมีอำนาจเหนือกว่าซึ่งสนธิสัญญาเหล่านี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นสนธิสัญญาที่กระทำ
 บนความไม่เท่าเทียมกัน (Unequality Treaty) ต่อมาเมื่อรัฐอาณานิคมเหล่านี้ได้รับ
 เอกราช จึงมีความต้องการที่จะปลดปล่อยพันธกรณีตามสนธิสัญญา ซึ่งได้กระทำ
 ในสมัยเป็นรัฐอาณานิคม ซึ่งตนเสียเปรียบจึงได้มีการคิดค้น หลักปลดพันธกรณีใด ๆ
 (Clean States) ขึ้นโดยถือว่ารัฐปราศจากพันธกรณีตามสนธิสัญญา อันได้กระทำ
 ในสมัยอาณานิคม ทั้งนี้เพราะในขณะนั้น รัฐอาณานิคมมิได้มีอิสระในการแสดงเจตน์จำนงค์
 โดยเสรีในการกระทำสนธิสัญญานอกจากนั้น บางรัฐอาจมีการสงวนสิทธิ์ ที่จะเลือกแสดง
 ความยินยอมหรือให้ความเห็นชอบที่จะผูกพันต่อสนธิสัญญาที่เจ้าอาณานิคมได้ทำไว้โดยถือว่าเป็น
 เป็นการพิจารณาทบทวนสนธิสัญญาเหล่านั้นอีกครั้ง และหากมีการให้สัตยาบันก็จะเป็นการที่
 รัฐได้รับรองสนธิสัญญา โดยที่รัฐมีอิสระเสรีในการแสดงเจตน์จำนงค์ ต่อพันธกรณีตาม
 สนธิสัญญาเหล่านี้ จึงมีผลสมบูรณ์ผูกพันรัฐเอกราช

2. หลักความต่อเนื่องในการใช้สนธิสัญญา

หลักการนี้เป็นผลสืบเนื่องจากประวัติศาสตร์ ในสมัยที่อาณาจักรออตโตมัน
 ล้มสลาย และดินแดนต่าง ๆ ของออตโตมันตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ และ
 ฝรั่งเศส ซึ่งได้รับผลประโยชน์จากดินแดนเหล่านั้นมหาศาล ต่อมาเมื่อได้มีการพิจารณาให้
 เอกราชต่อดินแดนเหล่านั้นจึงได้มีการบังคับให้รัฐที่จะได้รับ เอกราชใหม่นี้กระทำการตกลง
 กับรัฐผู้ให้เอกราชเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของรัฐผู้ให้เอกราชซึ่งมีอยู่เดิมต่อมา
 รัฐมหาอำนาจต่าง ๆ มักจะนำหลักการนี้มาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อป้องกัน
 มิให้ผลประโยชน์ของตนต้องสูญหายไป เนื่องจากการสืบสิทธิของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 หลักความต่อเนื่องนี้ได้ถูกนำมาใช้ในสนธิสัญญาที่สร้างข้อผูกพันในลักษณะถาวร เกี่ยวกับ

เรื่องดินแดนรวมทั้งสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน^{๕๐} ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

หากพิจารณาถึงผลดีผลเสียของหลักทฤษฎีแนวความคิดต่าง ๆ ข้างต้นกล่าวคือ หลักความยินยอมในการผูกพันตามสนธิสัญญาเห็นว่าสนธิสัญญาที่คู่ภาคีทำขึ้น ควรที่จะผูกพัน เฉพาะคู่ภาคีเท่านั้น ไม่ควรก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่รัฐที่สาม หากไม่ได้รับความยินยอม ตามมาตรา 34 ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ดังที่ได้กล่าว มาแล้วในตอนที่หลักความต่อเนื่อง ในการใช้สนธิสัญญาเห็นว่าควรจะมีไว้เพื่อป้องกันมิให้ รัฐที่ทำข้อผูกพันไว้ พยายามหาทางหลีกเลี่ยงข้อผูกพันดังกล่าว โดยการสืบทอดของรัฐ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักการทั้งสองแนวความคิดดังกล่าวต่างก็มีผลดีผลเสียและมีเหตุผลของตน กล่าวคือ หลักความยินยอมในการผูกพันตามสนธิสัญญานั้น เป็นไปเพื่อปลดปล่อยพันธกรณี อันไม่เป็นธรรมซึ่งเกิดจากสนธิสัญญาที่กระทำไปโดยไม่มีสมัครใจของรัฐหรือโดยถูกบีบบังคับ ให้กระทำการ ซึ่งรัฐเกิดใหม่ไม่ควรที่จะต้องยอมรับหรือผูกมัดตามพันธกรณีเหล่านั้น

-----

^{๕๐}อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยการสืบทอดของรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวกับสนธิสัญญา เป็นผลมาจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการสืบทอดของรัฐในเรื่องเกี่ยวกับสนธิสัญญา ที่กรุงเวียนนา ออสเตรีย โดยได้มีการประชุมกัน 2 สมัย สมัยแรกในปี ค.ศ. 1977 แต่ไม่สามารถพิจารณาอนุสัญญานี้ให้แล้วเสร็จ ต่อมาจึงได้ประชุมในสมัยที่สองในปี ค.ศ. 1978 มีประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย เกือบ 100 ประเทศ ได้ส่งคณะผู้แทน เข้าร่วมประชุม โดยที่ประชุมได้ใช้ร่าง ซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการกฎหมายระหว่าง ประเทศ (International Law Commission) ขององค์การสหประชาชาติเป็นหลัก ในการพิจารณากร่างอนุสัญญา ว่าด้วยการสืบทอดของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับสนธิสัญญา ซึ่ง อนุสัญญาฉบับนี้มีจำนวน 50 มาตรา

รัฐเหล่านี้ จึงควรที่จะมีความสามารถในการทบทวนพันธกรณี ตามสนธิสัญญาต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะได้กระทำการโดยอิสระอย่างสมัครใจว่าจะรับรองหรือปฏิเสธพันธกรณีเหล่านี้ ตามหลักการเลือกตัดสินใจตามวิถีทางของตน (Self - Determination) แต่ในขณะเดียวกัน หากยอมรับการปฏิบัติตามหลักความยินยอม ในการผูกพันตามสนธิสัญญาอย่างกว้างขวางเกินไปย่อมเป็นหนทางหนึ่งซึ่งนำไปสู่การปฏิเสธหลัก Pacta Sun Savanda ซึ่งเป็นหลักสำคัญหลักหนึ่งในการทำสนธิสัญญา และอาจก่อให้เกิดความสับสนต่อพันธกรณีตามสนธิสัญญาต่าง ๆ ขึ้น

สำหรับหลักความต่อเนื่องของสนธิสัญญานั้น กระทำไปเพื่อรักษาสถานภาพพันธกรณีต่าง ๆ ของรัฐอาณานิคมที่มี ต่อเจ้าอาณานิคม โดยยึดถือตามหลัก Pacta Sun Savanda และหลักจารีตประเพณีระหว่างประเทศว่าด้วย สนธิสัญญาอย่างเคร่งครัด ซึ่งเหตุผลสนับสนุนนี้จะเป็นการพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิ ตลอดจนการลงทุนต่าง ๆ ของรัฐเจ้าอาณานิคมที่กระทำไป ในดินแดนของรัฐอาณานิคม ซึ่งสิทธิของเจ้าอาณานิคมเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาให้ความคุ้มครองเช่นกัน ดังนั้น หลักการทั้งสองจึงน่าจะนำไปใช้ควบคู่กันตามความเหมาะสมของสถานการณ์

3.3 แนวทางปฏิบัติในการกำหนดให้สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่มีการสืบสิทธิ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น เกี่ยวกับทฤษฎีแนวความคิดในเรื่องการสืบสิทธิของรัฐเกี่ยวกับสนธิสัญญา ซึ่งจะเห็นได้ว่าอาจมีสนธิสัญญาบางประเภทที่จะมีการสืบสิทธิหรือไม่ก็ได้แต่สนธิสัญญาบางประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน ถือว่าเป็นสนธิสัญญาที่จะต้องมีการสืบสิทธิ

เกี่ยวกับเรื่องสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนนั้น อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วย

การสืบสิทธิของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับสนธิสัญญา ค.ศ. 1978 (The Vienna Convention on Succession of States in respect of treaties)⁴² ก็ได้วางหลักการไว้ว่าสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน เป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสืบสิทธิทั้งนี้หลักการดังกล่าวได้มีการกำหนดไว้ในมาตรา 11 ของอนุสัญญา โดยมีบทบัญญัติดังนี้

"การสืบสิทธิของรัฐจะไม่มีผลกระทบต่อ

- (1) เขตแดนซึ่งกำหนดขึ้นโดยสนธิสัญญา
- (2) พันธกรณีต่าง ๆ และสิทธิต่าง ๆ ตามสนธิสัญญา ซึ่งเกี่ยวพันกับระบอบดินแดน"⁴³

จากบทบัญญัติตามมาตรา 11 ของอนุสัญญา ฉบับดังกล่าวเป็นการกำหนดถึงการสืบสิทธิของรัฐ เกี่ยวกับสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนซึ่งตามมาตรา 11 ของอนุสัญญา นี้ได้วางหลักเกณฑ์ให้สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน เป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสืบสิทธิ ทั้งนี้ถ้าพิจารณาได้ว่าการวางหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ มีวัตถุประสงค์ที่ล่าช้าคือความต้องการที่จะคงสภาพเดิม (status quo) ของเส้นเขตแดนไว้ ดังนั้นจึงมีการยอมรับให้มีการสืบสิทธิโดยอัตโนมัติของรัฐ ต่อสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน

---

⁴¹ Article 11. Boundary regimes

A succession of States does not as such affect:

- (a) a boundary established by a treaty; or
- (b) obligations and rights established by a treaty and relating to the regime of a boundary.

จากกรณีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในการจัดทำสนธิสัญญา กำหนดเส้นเขตแดน ระหว่างรัฐนั้น รัฐคู่ภาคีน่าจะมีเจตนาที่จะให้เขตแดนระหว่างรัฐทั้งสองมีความมั่นคงถาวร และมีความชัดเจนแน่นอน อันจะทำให้รัฐทั้งสองนั้นสามารถที่จะกำหนดถึงขอบเขตการใช้ อำนาจอธิปไตยของรัฐตนได้รวมทั้งเป็นการป้องกันที่จะมิให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างรัฐขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีพิพาทเกี่ยวกับเส้นเขตแดนนับได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจาก เป็นเรื่องศักดิ์ศรีและผลประโยชน์ของชาติ บางครั้งกรณีพิพาทเกี่ยวกับเส้นเขตแดนแม้จะ เป็นเพียงจุดเล็กน้อย แต่ก็อาจจะไม่สามารถทำการยุติข้อพิพาทดังกล่าว ได้โดยง่าย ในทางตรงกันข้ามกรณีพิพาทเกี่ยวกับเส้นเขตแดนดังกล่าว ยังอาจจะก่อให้เกิดปัญหาที่ สามารถขยายตัวออกไปในลักษณะที่รุนแรงได้และอาจนำมาซึ่งภาวะสงครามได้⁴² ดังนั้น การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างรัฐที่มั่นคง และมีความแน่นอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเชื่อว่า รัฐต่าง ๆ ต่างก็มีความต้องการ ที่จะกำหนดเส้นเขตแดนในลักษณะดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ในคดีเขาพระวิหาร ระหว่างไทยกับกัมพูชาเมื่อปี ค.ศ. 1962 ศาลยุติธรรมระหว่าง ประเทศก็ได้มีคำวินิจฉัยในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ในตอนหนึ่งว่า

"โดยทั่ว ๆ ไปเมื่อประเทศสองประเทศกำหนดเขตแดนระหว่างกันจุดประสงค์ ที่สำคัญอย่างอื่นหนึ่งก็คือเพื่อให้บรรลุถึงความมั่นคงแน่นอนและเป็นอันยุติกัน จุดประสงค์ นี้จะสำเร็จไปไม่ได้ ถ้าเส้นเขตแดนที่กำหนดขึ้นไว้อาจมีทางโต้แย้งหรือเรียกร้องให้แก้ไข ได้ทุกขณะและโดยอาศัยกรรมวิธีที่มี เมื่อพบว่ามีความไม่ถูกต้องตามข้อความในสนธิสัญญา

---

⁴²A.O. Cukwarah, the Settlement of Boundary Disputes in International Law (Manchester : Manchester University press, 1967) pp. 90.

ที่ให้กำเนิดเขตแดนนั้น กรรมวิธีเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้เรื่อยไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด และไม่อาจมีการตกลงให้เป็นที่สุดกันได้ ตราบใดที่ยังมีข้อพิพลาตที่ยังพบได้อีกเส้นเขตแดนที่ว่านี้ นอกจากจะไม่ถาวรมั่นคง ยังเป็นการเสี่ยงอย่างมากด้วย.....⁴³

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่า เมื่อมีประเทศได้รับเอกราชใหม่เกิดขึ้น ในทางปฏิบัติ โดยทั่วไปแล้วประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้สิทธิเกี่ยวกับเส้นเขตแดนมาด้วย ยกตัวอย่าง เช่น เม็กซิโก เมื่อได้รับเอกราชเมื่อปี ค.ศ. 1824 ก็ได้สิทธิเกี่ยวกับเส้นเขตแดนระหว่างสหรัฐฯ กับสเปน ตามสนธิสัญญาลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1819 มาด้วย เบลเยียม เมื่อได้ประกาศเอกราชแยกตัวออกจากฮอลแลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 1830 ก็ได้ประกาศที่จะยอมรับเส้นเขตแดนที่มีอยู่เดิมที่สหราชอาณาจักรได้ทำไว้ แต่ก็ยอมรับเส้นเขตแดนที่ได้กำหนดไว้แต่เดิม⁴⁴

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า การที่กำหนดให้สนธิสัญญา กำหนดเส้นเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสืบสิทธินั้น เนื่องจากว่าการกำหนดเส้นเขตแดนที่มั่นคงถาวรมีความสำคัญอย่างมากตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น หากรัฐผู้สืบสิทธิไม่ยอมรับที่จะผูกพันต่อสนธิสัญญาที่กำหนดเส้นเขตแดนที่รัฐแม่ได้ทำไว้ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องขอบเขตการใช้อำนาจอธิปไตยได้และอาจนำมาซึ่งกรณีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องดินแดนได้ ดังนั้นจึงได้

---

⁴³ กระทรวงการต่างประเทศ, รายงานคำพิพากษา คำปรึกษาและคำสั่งคดี
เขาพระวิหาร, หน้า 47 - 48.

⁴⁴ A.O.Cukwarah, The Settlement of Boundary Disputes in International law, pp. 106 - 1070.

มีแนวทางปฏิบัติที่กำหนดให้สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน เป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสืบสิทธิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้เกิดความมั่นคงถาวรเป็นสำคัญ

เกี่ยวกับกรณีการกำหนดให้สนธิสัญญาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสืบสิทธินั้นมีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาประกอบคือจะนำหลัก *rebus sic stantibus* มาใช้ได้หรือไม่ กล่าวคือตามหลักการในเรื่องสนธิสัญญานั้น รัฐย่อมมีสิทธิยกเลิกสัญญาได้ หากเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์อย่างสำคัญขึ้นตามหลัก *rebus sic stantibus* ซึ่งนักกฎหมายระหว่างประเทศหลายคน เช่น Thomas Aquinas ได้แต่งหนังสือ *Summa Theologica* และมีส่วนหนึ่งกล่าวไว้ว่า "คู่สัญญาจะสามารถยกเลิกการบังคับของสัญญาได้ ถ้าปรากฏว่าสัญญานั้นประเด็นสำคัญหรือวัตถุประสงค์ในการทำสัญญาได้ถูกเปลี่ยนแปลงไป" รวมทั้ง Gentil ได้เขียนไว้ในเรื่อง *De jure belli libretres* ว่าสนธิสัญญาจะไม่มีผล หากเงื่อนไขสำคัญได้ถูกเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในอนาคต⁴⁵ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าหากเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์อย่างสำคัญขึ้น ก็อาจยกเลิกหรือระงับสนธิสัญญาได้ และก็ได้มีการนำหลัก *rebus sic stantibus* นี้มากำหนดไว้ในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 (*The Vienna Convention on the Law of Treaties*) ตามมาตรา 62 ซึ่งมีบทบัญญัติดังนี้

"ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญของสถานการณ์ จากที่เคยเกิดขึ้นขณะที่

---

⁴⁵ Sir Ian Sinclair, The Vienna Convention on the Law of Treaties, (Manchester : Manchester University Press, 1984), p. 20.

มีการทำสนธิสัญญาและการเปลี่ยนแปลงนี้ภาคมิได้คาดคิดไว้ล่วงหน้า จะยังไม่อาจถือเป็นเหตุให้เกิดการสิ้นสุดหรือเพิกถอนสนธิสัญญา เว้นแต่

ก. สถานการณ์ดังกล่าวนี้ เป็นมูลฐานสำคัญยิ่งที่ทำให้รัฐยินยอมรับพันธกรณีตามสนธิสัญญา และ

ข. ผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้เปลี่ยนแปลงขอบเขตของพันธะที่ต้องกระทำตามสนธิสัญญาอย่างมากมาช....."

จากข้อกำหนดตามมาตรา 62 ของอนุสัญญาฯ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสิ้นสุดหรือการเพิกถอนสนธิสัญญา สามารถจะกระทำได้หากเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์อย่างสำคัญขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในการพิจารณาร่างอนุสัญญาฉบับดังกล่าวนี้ได้มีการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนว่า จะนำหลัก *rebus sic stantibus* มาใช้ได้หรือไม่ ซึ่งในที่สุดคณะผู้แทนที่เข้าร่วมประชุมได้ลงความเห็นว่างานสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนเป็นข้อยกเว้นที่จะนำหลัก *rebus sic stantibus* มาใช้เพื่อยกเลิกสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนดังกล่าวไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากได้เล็งเห็นว่าสนธิสัญญาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนจะเกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจอธิปไตย และประชาชนอันเป็นเรื่องสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา การที่มีได้กำหนดแนวเขตแดนที่แน่นอน มักจะนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างรัฐ และเพื่อเป็นการป้องกัน มิให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงดังกล่าว โดยจำเป็นที่จะต้องรักษาความสงบระหว่างประเทศ การกำหนดเส้นเขตแดน จึงต้องมีความมั่นคงถาวร และไม่เปลี่ยนแปลงโดยง่าย ดังนั้น ในเรื่องสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน จึงมีอาจจะนำหลัก *rebus sic stantibus* มาใช้ เพื่อยกเลิกสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนดังกล่าวได้ โดยได้มีการกำหนดข้อยกเว้นนี้ ไว้ในข้อ 2 ของมาตรา 62 ของอนุสัญญาฯ ด้วย โดยมิบทบัญญัติดังนี้

"....."

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญของสถานการณ์จะไม่ถือเป็นเหตุแห่งการสิ้นสุด หรือไว้ผลแห่งสนธิสัญญาเมื่อ

(ก) ถ้าสนธิสัญญานั้นได้เป็นการก่อตั้งเส้นเขตแดน.....”

จากข้อ 2 ของมาตรา 62 ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ซึ่งกำหนดให้สนธิสัญญาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไม่สามารถที่จะยกเลิกได้ แม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์อย่างสำคัญขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า หลักการดังกล่าว มีความสอดคล้องกับมาตรา 11 ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยการสิบลทธิของรัฐในส่วนที่ เกี่ยวกับสนธิสัญญา ค.ศ. 1978 ซึ่งกำหนดให้การสิบลทธิของรัฐจะไม่มีผลกระทบกระเทือน ต่อเขตแดนซึ่งกำหนดขึ้นโดยสนธิสัญญา อันนำมาซึ่งแนวทางปฏิบัติที่ถือว่าสนธิสัญญากำหนด เส้นเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสิบลทธิ

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ได้มีแนวทางปฏิบัติที่ถือว่าสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน เป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการสิบลทธิ เนื่องจากมีวัตถุประสงค์สำคัญที่ต้องการให้เส้นเขตแดน มีความมั่นคงถาวรมิให้นำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องดินแดน ซึ่งถือว่าเป็นปัญหา ที่สำคัญประการหนึ่ง ในสังคมนระหว่างประเทศดังนั้นเมื่อรัฐผู้สิบลทธิ ได้สิบลทธิจากรัฐแม้ จึงได้มีแนวทางปฏิบัติ ที่ให้สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน เป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการ สิบลทธิด้วย ซึ่งจากแนวทางปฏิบัติดังกล่าวนี้ ก็ได้มีการนำมาใช้ และเป็นที่ยอมรับ ต่อรัฐต่าง ๆ เมื่อเกิดกรณีที่ต้องมีการสิบลทธิของรัฐรวมทั้งในกรณีที่เราได้รับเอกราชจาก ฝรั่งเศส ซึ่งจากแนวทางปฏิบัติที่ให้สนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่ต้องมีการ สิบลทธิสนธิสัญญากำหนดเขตแดนที่ฝรั่งเศสกับไทยได้ทำไว้ โดยลาวและไทยจะต้องยึดถือ เส้นเขตแดนตามสนธิสัญญาดังกล่าวด้วย อันได้แก่ หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1893 หนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 หนังสือสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม กับ เปรซิเดนทแห่งรีพับลิกฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 และสัญญาว่าด้วยปักปัน

เขตแดนติดท้ายสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 และอนุสัญญาระหว่างสยามกับ
ฝรั่งเศสเพื่อวางระเบียบความเกี่ยวพันระหว่างสยามกับอินโดจีน ลงวันที่ 25 สิงหาคม
ค.ศ. 1926

4. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวในช่วงหลังจากลาวได้รับเอกราช

4.1 ความสัมพันธ์ในช่วงก่อนที่ลาวจะเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบ สังคมนิยม

ภายหลังจากที่ลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1949 ลาวได้จัดตั้ง
รัฐบาลขึ้นปกครองตนเอง แต่ก็มีปัญหาทางการเมืองภายในประเทศอยู่บ้างโดยได้แบ่งกลุ่ม
กันออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ พยายามแย่งชิงอำนาจกันอยู่โดยตลอด ซึ่งในช่วงเวลานี้ลาวและ
ไทยมิได้มีความสัมพันธ์ทางการเมือง การปกครองต่อกันเหมือนเมื่อครั้งอดีต ที่ลาวอยู่ใน
ฐานะเมืองขึ้นของไทย โดยความสัมพันธ์ทางการเมืองของไทยกับลาวในช่วงนี้เป็น
ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต่างเป็นรัฐอิสระ มีเอกราช และอธิปไตยของตน ไม่ขึ้นแก่กัน
มีความสัมพันธ์กันแบบประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน

ทางด้านเศรษฐกิจนั้น เป็นที่ทราบกันดีว่าลาว เป็นประเทศที่ยากจนมากที่สุด
ประเทศหนึ่งในโลก อาชีพหลักของประชาชนลาวคือเกษตรกรรม ซึ่งค่อนข้างมีผลผลิตที่ต่ำ
ทำให้ลาวต้องอาศัยผลผลิตทางการเกษตร และสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของไทย
เป็นส่วนใหญ่ และที่สำคัญคือลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ไทยจึงได้อำนวย
ความสะดวกในการส่งสินค้าผ่านแดนให้แก่ลาวตามอนุสัญญาบาเซิลน่า และสนับสนุนให้มี

การตั้งกองทุนพิเศษสหประชาชาติ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ไร้ฝั่งทะเลมาโดยตลอด⁴⁰ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวทางด้านเศรษฐกิจ ภายหลังจากที่ลาว ได้รับเอกราชแล้ว ไทยค่อนข้างมีอิทธิพลต่อลาวอยู่มาก เนื่องจากลาวจำเป็นต้องพึ่งไทยอยู่หลายด้าน

สำหรับทางด้านสังคมนั้น แม้ว่าลาวจะจัดตั้งประเทศขึ้นปกครองตนเอง ไม่มีความเกี่ยวข้องทางด้านการเมือง การปกครองกับไทย เหมือนเมื่อครั้งอดีตแล้ว แต่ความใกล้ชิดทางด้านสังคม ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ก็ยังเป็นไปในลักษณะเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณชายแดน ซึ่งคนไทยกับคนลาวได้ติดต่อไปมาหาสู่กันโดยตลอดและนับวันจะมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจากการที่คนไทยกับคนลาวบริเวณชายแดนได้แต่งงานอยู่กินกัน ดังนั้นสรุปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวทางด้านสังคม ในช่วงหลังจากลาวได้รับเอกราชยังคงไม่เปลี่ยนแปลงจากอดีต โดยยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันโดยตลอด

4.2 ความสัมพันธ์ในช่วงหลังจากลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม

ภายหลังจากที่ลาว ได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นระบอบสังคมนิยม ในปี ค.ศ. 1975 โดยเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น "สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว"

---

⁴⁰ จรัล กุลละวณิชย์, "กลุ่มประเทศอินโดจีนกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย," รัฐสารศึกษ, หน้า 70.

(The Lao People's Democratic Republic) ในระยะเริ่มแรกเสถียรภาพทางการเมืองของลาวยังไม่มั่นคงยังมีความขัดแย้งระหว่างผู้นำระดับสูง ปัญหากลุ่มต่อต้านและปัญหาภาวะเศรษฐกิจที่เสื่อมโทรม ลาวจึงต้องพึ่งความช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะโซเวียต และเวียดนาม เปิดโอกาสให้ประเทศทั้งสองขยายอิทธิพลเข้าไปครอบงำการเมืองของลาวได้เต็มที่ และจากการที่ลาว ดำเนินนโยบายต่างประเทศตามแนวทางสหภาพโซเวียต และเวียดนาม ทำให้ลาวมีความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศสังคมนิยมมากขึ้น ในขณะที่ความสัมพันธ์กับประเทศโลกเสรีกลับเสื่อมโทรมลง เว้นเรื่องการติดต่อขอความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ⁴⁷

สำหรับไทยนั้น แม้ลาวจะได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมแล้วก็ตาม แต่รัฐบาลทุกชุดของไทยที่เข้ามาบริหารประเทศต่างก็ได้กำหนดนโยบายในการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งลาวด้วยทั้งนี้ เป็นที่เข้าใจกันดีว่าประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อลาว ในฐานะเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ และมีความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม⁴⁸ แต่จากการที่ไทยและลาวต่างมีลัทธิการปกครองที่แตกต่างกันและมีความเห็นไม่สอดคล้องกันทำให้บรรยากาศความสัมพันธ์

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

⁴⁸ รัชฎภัย บุรุษพันธ์, "มิติใหม่ในความสัมพันธ์ไทย - ลาว," จิตวิทยาความมั่นคง (2535), หน้า 302.

ระหว่างประเทศทั้งสองไม่ก่อรบกวนเรืบนักมักจะผันแปรไปตามสถานการณ์ และปัญหาที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศทั้งสอง⁴⁰

ภายหลังจากที่ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมเมื่อปีค.ศ. 1975 แล้ว ได้เกิดกรณีความขัดแย้งระหว่างไทยกับลาวขึ้นหลายครั้ง เหตุการณ์ที่สำคัญ เช่น การจับกุมผู้ช่วยทูตทหารไทยประจำกรุงเวียงจันทน์กรณีลาวอิงเรือ นปช. ของไทย กรณีเหตุการณ์ 3 หมู่บ้าน จ.อุตรดิตถ์ และกรณีเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า จ.พิษณุโลก⁵⁰ เป็นต้นซึ่งกรณีความขัดแย้งต่าง ๆ เหล่านี้ บางครั้งมิได้มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดีแต่กลับใช้วิธีการรุนแรงโดยใช้กำลังทหารเข้าต่อสู้กัน จนนำมาซึ่งความเสียหายของทั้งสองฝ่ายอย่างมาก ทั้งที่ประเทศทั้งสองเปรียบเสมือนบ้านพี่เมืองน้อง และมีความใกล้ชิดผูกพันกันมานับแต่อดีต ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น

จากกรณีความขัดแย้งระหว่างไทยกับลาวดังกล่าวหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งส่วนใหญ่ มีสาเหตุมาจากปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ ในดินแดนบริเวณชายแดนของประเทศทั้งสอง หรืออาจจะกล่าวง่าย ๆ ได้คือ เป็นปัญหาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนของประเทศทั้งสองนั่นเอง ทั้งนี้จากการที่ได้ศึกษามาแล้วในตอนต้น จะเห็นได้ว่าเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาว ได้มีการกำหนดโดยสนธิสัญญา ที่ทำขึ้นระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งได้เข้าครอบครองลาวในขณะนั้น ซึ่งการมีสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดน นำที่จะส่งผลให้

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 304.

⁵⁰ ขจักษ์ บุรุษพัฒน์, ไทยกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิกษา, 2531), หน้า 83 - 91.

เส้นเขตแดนมีความแน่นอนและเชื่อถือได้ เนื่องจากได้กำหนดขึ้นในลักษณะที่เป็นกฎหมาย แต่เส้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาวกลับไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นหลายครั้ง ดังนั้นจึงควรที่จะได้ทำการศึกษาถึงปัญหาเส้นเขตแดนไทย - ลาวเกี่ยวกับสนธิสัญญาที่ไทยทำกับฝรั่งเศสว่าก่อให้เกิดปัญหา และนำมาซึ่งความขัดแย้งอย่างไรรวมทั้งส่งผลกระทบต่อประเทศทั้งสอง และน่าจะมีหนทางแก้ไขอย่างไร